

KVALITETS- REDOVISNING 2007

Innehållsförteckning

	sida
Inledning	3
Syfte	3
Arbete utifrån 2006 års kvalitetsredovisning	3
Förutsättningar/bakgrundsfaktorer	4
Organisation	5
Personalens kompetens	7
Normer och värden	9
Utveckling, lärande och kunskaper	14
Barns och elevers ansvar och inflytande	20
Förskola/skola och hem	22
Övergång och samverkan	25
Skolan och omvärlden	29
Bedömning och betyg	33
Uppföljning och utvärdering	35
Detta ska förskola och skola arbeta med under 2008 ...	37

Inledning

Kvalitetsredovisningen gäller för verksamhetsåret 2007 och är en viktig del i styrningen för att nå ökad måluppfyllelse. Genom att lyfta fram områden som behöver utvecklas samt genom att arbeta systematiskt och strukturerat med kvalitet och utveckling så kan vi hela tiden bli bättre.

I kvalitetsredovisningen ingår de mål som kommunfullmäktige och bildningsnämnden antagit, samt de nationella mål som finns att arbeta mot. Redovisningen omfattar förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, förskoleklass, grundskola och obligatorisk grundsärskola. Varje enhet inom förskola och skola upprättar sin egen kvalitetsredovisning. Personalen bidrar med kunskaper och erfarenheter inom sina respektive ansvarsområden och detta sammanställs sedan av varje rektor. Den kommunövergripande kvalitetsredovisningen har sammanställts utifrån enheternas kvalitetsredovisningar samt de uppföljningar och det övergripande arbete som bildningsförvaltningen gjort för hela verksamheten.

Syfte

För bildningsförvaltningen i Hammarö kommun är kvalitetsredovisningen ett verktyg som ger en bra bild av var det finns förbättringsområden inom verksamheten. Det är viktigt för att verksamheten hela tiden ska utvecklas och bli bättre.

Genom kvalitetsredovisningen får skolans elever, lärare, ledning och övrig personal samt personal i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg en tydlig och gemensam bild av verksamheten för att kunna diskutera behovet av förbättringsåtgärder.

Även föräldrar och andra intressenter får i kvalitetsredovisningen bra information om verksamheten inom förskola, skola och skolbarnsomsorg i Hammarö kommun. Därigenom kan de delta i diskussioner om skolans utveckling, få mer insyn och ett ökat inflytande. Barn, elever och deras föräldrar får dessutom ett bättre underlag för val mellan skolor och förskolor. Enheternas kvalitetsredovisningar utgör också viktiga underlag för politiska beslut på lokal nivå.

Arbete utifrån 2006 års kvalitetsredovisning

Allt kvalitetsarbete syftar till att ta tillvara och utveckla barnens och elevernas lust att lära. Grunden för det livslånga lärandet läggs i förskola och skola.

Skolverket genomförde i slutet av 2006 en granskning av all utbildningsverksamhet i Hammarö kommun och under våren 2007 kom återrapporten från denna granskning. En del av arbetet under 2007 har strävat efter att ytterligare stärka de saker som lyftes som positiva i rapporten, men också åtgärda de punkter som redovisades som förbättringsområden. Många av de slutsatser och de förbättringsområden som lyftes upp i 2006 års kvali-

tetsredovisning återfinns i de mål som bildningsnämnden satt upp för 2007. Målen redovisas i detta dokument.

Förbättringsområden under 2007 har bland annat varit att utveckla kommunikationen till brukarna samt att kvalitetssäkra processer och indikatorer för förskoleklass, grundskola, särskola och skolbarnsomsorg. Andra prioriterade områden för 2007 har varit förebyggande arbete inom språk och matematik, bedömning och betyg samt utbildning av personalen i genus och jämställdhet.

Utifrån den granskning som Skolverket gjorde i kommunen så har arbetet med likabehandlingsplanerna också fortsatt vid samtliga enheter.

Förutsättningar/bakgrundsfaktorer

	2007	2006
Nettobudget (tkr):	243 685	235 308
Personalbudget (tkr):	184 750	174 009

Antal barn i åldrarna 1-5 år ökar hela tiden i Hammarö kommun. Under 2007 öppnade två nya förskoleavdelningar.

Personaltäthet

	2007	2006	2005	2004
Förskola (antal barn/årsarbetare)	5,6	5,4	5,6	5,4
Familjedaghem (antal barn/anställd)	4,3	5,0	4,89	5,0
Skolbarnsomsorg (antal barn/årsarbetare)	13,3	14,1	18,0	13,6
Förskoleklass (antal årsarbetare/100 elever)	14,2	13,28	11,27	13,6
Grundskola (antal lärare/100 elever)	8,09	7,88	7,78	7,6

Antal barn/elever

	2007	2006	2005	2004
I förskoleverksamhet				
Kommunal förskola	775	707	663	645
Familjedaghem	60	72	70	71
Enskild förskola	73	75	68	65
I förskoleklass, grundskola och skolbarnsomsorg				
Förskoleklass	203	186	179	178
Grundskola	1826	1929	2187	2089
Skolbarnsomsorg	700	641	723	590
Särskola				
Särskola i Hammarö	24	22	21	20
Särskola i annan kommun	-	-	-	2

Organisation

Kommunen utgör ett förskoleområde/skolområde som består av tio enheter. Varje enhet leds av en rektor. Tidigare fanns nio rektorsenheter i kommunen, men på grund av att tre nya förskoleavdelningar öppnade under 2006 och två under 2007 så fanns ett behov av att skapa ytterligare en enhet. Vid halvårsskiftet 2007 tillkom Nolgårds rektorsenhet som har förskolor och familjedaghem i sin verksamhet. Samtidigt gjordes också en översyn av enheternas namn och bildningsförvaltningen tog beslut om att det ska heta rektorsenhet. Av de tio enheterna så har sju enbart förskoleverksamhet eller skolverksamhet, tre bedriver både förskole- och skolverksamhet. Vid tre av enheterna finns särskoleverksamhet och vid en enhet finns en förberedelseklass, för elever som nyss kommit till Sverige. Målet för förberedelseklassen är att elevens språkkunskaper ska utvecklas till en nivå så att eleven kan tillgodogöra sig undervisning i en klassrumssituation samt att stödja goda vänskapsrelationer i skolan och att motverka utanförskap.

Rektorsenhet	Verksamhet
Götetorps rektorsenhet	<ul style="list-style-type: none"> • Förskoleverksamhet • Grundskola F-6 • Skolbarnsomsorg
Hallersruds rektorsenhet	<ul style="list-style-type: none"> • Förskoleverksamhet • Grundskola F-6 • Skolbarnsomsorg
Hammarlundens rektorsenhet F-6	<ul style="list-style-type: none"> • Grundskola F-6 • Skolbarnsomsorg
Hammarlundens rektorsenhet 7-9	<ul style="list-style-type: none"> • Grundskola 7-9 • Grundsärskola år 7-10
Lillängsskolans rektorsenhet	<ul style="list-style-type: none"> • Förskoleverksamhet • Grundskola F-6 • Skolbarnsomsorg • Grundsärskola år 1-6 • Förberedelseklass
Lunna rektorsenhet	<ul style="list-style-type: none"> • Förskoleverksamhet • Öppna förskolan
Mörmo rektorsenhet F-6	<ul style="list-style-type: none"> • Grundskola F-6 • Skolbarnsomsorg
Mörmo rektorsenhet 7-9	<ul style="list-style-type: none"> • Grundskola 7-9 • Grundsärskola år 7-10
Mörtvägens rektorsenhet	<ul style="list-style-type: none"> • Förskoleverksamhet
Nolgårds rektorsenhet	<ul style="list-style-type: none"> • Förskoleverksamhet • Familjedaghem

Modersmålsundervisning för barn och elever med annat modersmål än svenska bedrivs i liten omfattning i kommunen, 48 elever fick modersmålsundervisning eller modersmåls-
träning under 2007. Grundskoleförordningens anvisningar om modersmål följs och
modersmålsundervisning erbjuds om det finns minst fem elever i grundskolan eller tre barn

i förskolan som har språket som modersmål samt om behörig lärare finns. Kommunen erbjöd i grundskolan under 2007 arabiska, engelska (största gruppen), thailändska, kurdiska/sorani, persiska under våren och somaliska från hösten. En elev deltog även i undervisning i albanska i Karlstad. Inom förskolan hade vi modersmålsträning i engelska och kurdiska/sorani. För att få tag på behöriga lärare samarbetar Hammarö med Karlstad kommun.

Förskola

Förskolorna har avdelningar med barn 1-3 år, 3-5 år och 1-5 år. Familjedaghem och öppna förskolan hör till var sin rektorsenhet med förskolor. Barn i behov av särskilt stöd är integrerade i de ordinarie grupperna som får olika former av extra resurser.

Några av förskoleavdelningarna är specialinriktade på exempelvis språk eller Montessoriinspirerade. Öppna förskolan är en del av Familjecentralen och samverkar med bland annat barnavårdscentralen.

Förskoleklass, skola och skolbarnsomsorg

Vid skolorna går eleverna i de tidigare åren i huvudsak i åldersblandade grupper. Från skolår 4 är grupperna åldershomogena. Verksamheten är organiserad i arbetslag där olika kompetenser kompletterar varandra. I förskoleklass till år 3 arbetar förskollärare, fritidspedagoger och grundskollärare tillsammans i arbetslag. Från år 4 arbetar grundskollärare med olika inriktning tillsammans.

Enheterna har lokala elevhälsoteam med skolsköterska och kurator. Flera enheter har dessutom elevassistenter, klassmormor och klassmorfar i sin organisation.

Grundsärskola

På Lillängsskolan finns särskola för elever i skolår 1-6. En fritidsavdelning finns för särskolans barn. Särskolan på de båda 7-9-skolorna är integrerade i den övriga verksamheten men eleverna deltar vid behov i särskolans undervisning.

Personalens kompetens

Personalens kompetens är hög och de flesta redovisar att all pedagogisk personal är behörig. I särskolan arbetar lärare med specialpedagogisk kompetens med inriktning mot särskolan.

I verksamheten finns nio genuspedagoger som utbildar övriga lärare i genus- och jämställdhetsfrågor och ökar medvetandet om bemötandet av flickor respektive pojkar.

För att öka personalens kompetens genomförs fortbildning kontinuerligt. På en del områden används elevhälsoteamets personal för att öka kunskaper genom föreläsningar, hand-

ledning och konsultation. Hammarö kommun har under året anordnat gemensamma kompetensutvecklingsdagar för all personal i perspektivet 1-16 år. Dagarna har omfattat individuella utvecklingsplaner, matematik samt bedömning och betyg.

Fortbildning har också skett inom områden som exempelvis genuspedagogik, språkutveckling och data.

Förskola

All personal inom förskolan är utbildade förskollärare eller barnskötare. Många har dessutom vidareutbildning inom exempelvis språkutveckling, psykologi och specialpedagogik.

Förskoleklass, skola och skolbarnsomsorg

Nästan all pedagogisk personal är behörig. De få som inte har formell kompetens har lång erfarenhet och får stöd av behörig lärare i bedömning och betyg.

Normer och värden

Mål

Förskolan och skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera barnen att utveckla förståelse för vårt samhälles gemensamma demokratiska värderingar och efterhand omfattas av dem. Bildningsnämndens verksamhet utgår från den gemensamma värdegrunden om alla människors lika värde, solidaritet och jämställdhet. Förskoleverksamhet och skola ska arbeta för att alla barn/elever utvecklar en hälsofrämjande livsstil där kränkning och mobbning inte förekommer.

- Föräldrautbildning som utgår från familjecentralens arbete ska ges till föräldrar med barn/ungdomar 0-20 år. Personalens bemötande ska stimulera/stärka ett jämställt föräldraskap.
- Alla nyblivna föräldrar upp till 20 år ska erbjudas stöd i föräldraskapet.
- Familjecentralen arbetar från och med 2007 utifrån handlingsplan för föräldrautbildningar framtagen 2006.
- Drogförebyggande arbete ska genomföras i samverkan med andra. Samverkan med andra ger möjlighet till effektivt resursutnyttjande och gemensamma ställningstaganden. Information och utbildning ger olika grupper ökad kunskap.
- Skolorna med år 7-9 ska i samverkan med HUR (Hammarö UngdomsRåd) genomföra utbildningsinsatser utifrån resultatet i skolhälsovårdens hälsoenkät/hälsosamtal för år 8.
- Alla enheter planerar eller fortsätter med pågående forskningsbaserade metoder i det förebyggande hälsoarbetet under 2007.
- Under 2007 får all personal utbildning i genus och jämställdhet.
- All personal påbörjar under 2007 processen med att genusperspektivet genomsyrar den dagliga verksamheten.
- Alla lärare får genom ökad kunskap och insikt om sitt eget bemötande av flickor och pojkar möjlighet att påverka flickornas och pojkarnas situation i förskolan/grundskolan så att både flickor och pojkar ges möjlighet att utvecklas utifrån sina intressen och inom olika områden oberoende av kön.
- Under våren 2007 gör alla arbetslag en nulägesanalys utifrån gemensamma indikatorer.
- All personal är medveten om sin betydelse som förebild och har återkommande diskussioner om värdegrunden.
- Personal ska erbjudas kompetensutveckling inom genus/värdegrund.
- Mål utifrån Likabehandlingsplanen för varje enhet.

Insatser/åtgärder för att nå målen

Bildningsförvaltningen gav i samarbete med socialförvaltningen ut Plan för god folkhälsa hösten 2007, där alla insatser i ämnet som var aktuella under hösten fanns samlade i en folder. Denna delades ut till alla föräldrar i kommunen samt fanns utlagd på exempelvis bibliotek och vårdcentral.

Alla enheter har gjort en nulägesanalys utifrån de gemensamma indikatorer som tagits fram.

Både inom förskola och inom skola har man gjort nulägesanalys inom jämställdhetsområdet för att ta reda på hur förhållningssättet gentemot flickor respektive pojkar är. Samtliga enheter har jobbat mycket med genusfrågor under året, med återkommande föreläsningar och uppföljningar av genuspedagogernas arbete.

Kontinuerliga diskussioner förs i arbetslag, barngrupper och klasser kring frågor om värdegrund och bemötande av varandra.

De flesta enheter har skickat ut enkäter till hemmen med frågor om tillgänglighet, bemötande och kvalitet på verksamheten.

Gemensamt för hela bildningsförvaltningen togs handlingsplaner för olika krissituationer fram under 2007. Dessa finns uppsatta vid telefoner på enheter och avdelningar.

Alla förskolor och skolor har en likabehandlingsplan som de under året reviderat. Mörmoskolan F-6 och Hammarlundens skola F-6 har även gjort en mindre folder som förklarar innehållet i sin likabehandlingsplan på ett enkelt sätt för eleverna.

Skolhälsovården har under året tagit fram nya hälsoenkäter och genomfört hälsosamtal för år 8.

Öppna förskolan och familjecentralen

Alla familjer erbjuds stöd, vägledning och utbildning i sin föräldraroll. Stöd erbjuds dels generellt i öppna förskolans verksamhet, men också i olika gruppverksamheter och individuellt. Under hösten startades också en ny föräldrautbildning på familjecentralen, Komet (Kommunikationsmetod), som syftar till att minska bråk och konflikter i hemmet.

Förskola

Förskolorna arbetar med att varje barn ska ha en självklar plats i gruppen, att alla ska bli accepterade oavsett nationalitet, hudfärg, kön eller kultur. Man möter varje barn på dess egen nivå och lägger stor vikt på att stärka självförtroende och empati. Man pratar om hur en bra kompis är och övar på hänsyn, turtagande och samarbete.

På Mjödvägens och Kantarellens förskolor finns manliga förskollärare som bidrar till att bryta invanda mönster när det gäller genus. På Mörtvägens förskola har man provat att ha rena pojk- respektive flickgrupper för att lyfta fram och träna egenskaper som annars är ganska traditionsbundna.

Inom Lunna rektorsenhet har värdegrundsarbete varit prioriterat under året. Bland annat har en avdelning på Mörmo förskola med hjälp av projektpengar utvecklat en metod för att med saga och drama introducera barnkonventionen i barngruppen.

Även på Hattstugans förskola dramatiserar personalen en saga för barnen varje vecka som handlar om vänskap och relationer.

Inom Nolgårds rektorsenhet har man påbörjat arbetet med en värdegrundspolicy.

Barnens hälsa är ett viktigt område. Både förskolor och familjedaghem är mycket utomhus och flera har valt att ersätta glass med frukt vid olika firanden.

Skola

Lillängsskolan, Hallersruds skola, Mörmoskolan F-6 och Götetorpsskolan ägnar regelbundet tid åt måbra-projektet Charlie. Det är en förebyggande metod för barn och ungdom där emotionell intelligens (EQ) och social kompetens tränas. Genom regelbundna övningar, lektioner, rollspel och lekar får barnen lära sig att förstå, uttrycka och hantera sina känslor. Metoden hjälper bland annat barnen att bygga upp en positiv självbild, lösa konflikter och stärka empatiförmågan.

Skolorna samverkar med biblioteket för att få tips på litteratur som är bra ur genusperspektiv.

Skolorna har likabehandlingsgrupper och trivselteam. På Lillängens rektorsenhet består det av fyra pedagoger som gör besök i varje klass en gång per termin.

Fadderverksamhet är viktigt, särskilt när skolorna startar upp på hösten.

Alla enheter har genomfört elevenkäter där frågor om trivsel, trygghet och skolmiljö tagits upp. Svaren från enkäterna ligger till grund för värdegrundsarbetet på skolorna.

På Hammarlundens rektorsenhet 7-9 erbjuds eleverna i år 7 en termin vardera av textil- respektive trä- och metallslöjd för att motverka de traditionella val som eleverna tidigare gjort.

På Hammarlundens rektorsenhet 7-9 arbetar man med ÖPP, Örebro preventionsprogram, som är ett föräldraprogram för förebyggande arbete mot droger.

Inom kommunen arbetar man också med Social oro-projektet som ska stödja och stärka ungdomar i deras utveckling för att främja demokrati och mänskliga rättigheter.

Skolbarnsomsorg (fritids)

Även i fritidsverksamheten fortsätter det arbete med genus och värdegrund som påbörjas under skoldagen. Exempelvis görs medvetna val vid inköp av lekmaterial. Man har styrda aktiviteter där flickor och pojkar erbjuds icke könsrelaterade sysselsättningar. Personalen på fritids stöttar och hjälper barnen att lösa konflikter. Fritids bidrar också till en bra hälsa eftersom man uppmuntrar till många utomhusaktiviteter.

Resultat

Förskolan

Värdegrundsarbete och genus är viktiga områden inom förskolan.

Större vikt har också lagts på barnens hälsa, exempelvis att äta nyttigare och röra sig mer.

Barnen är ute varje dag och de flesta besöker skogen varje vecka. Rörelse är ett ständigt återkommande inslag i verksamheten.

Skolan

Genom värdegrundsdiskussioner är personalen mer medveten om sin roll som förebild.

Detta avspeglar sig på barnen. Diskussionerna skapar ett gemensamt värdegrundsspråk för barn och vuxna och är en hjälp vid konflikthantering. Barnen känner trygga i och vågar prova på aktiviteter som de vanligtvis inte väljer.

Alla skolor redovisar att elever känner sig trygga och mår bra i väldigt stor utsträckning.

Antimobbningsteam och trivselteam är kända på skolorna och arbetar aktivt för en bra arbetsmiljö.

Projektet Social oro fungerar mycket bra och de elever som deltar är aktiva.

På Hammarlundens skola 7-9 ser man skolk som en larmsignal för hur den enskilde eleven mår och även för skolans hälsa. Därför har man under året arbetat fram rutiner för frånvaro på skolan för att snabbare se signaler på skolk.

Särskolan

Samtal om demokratiska värden har resulterat i ett accepterande klimat och att elever känner sig trygga med vuxna och kamrater. De olika aktiviteterna inom hälsa och livsstil har väckt intresse och visat möjligheter för ökad fysisk aktivitet.

Analys och bedömning av måluppfyllelse

Huvuddelen av alla enheter bedömer sig ha en måluppfyllelse på fyra av fem möjliga.

Alla arbetar aktivt med värdegrundsfrågor och lägger tid på det. Detta arbete ses som positivt av alla, såväl lärare som elever och föräldrar.

Nyfikenheten och intresset för genusfrågor har väckts och personalen är mer medveten om sitt sätt att bemöta pojkar respektive flickor. På Mörmo rektorsenhet F-6 är det lika många flickor som pojkar som tycker att motsatt könsgрупп får mer tid, och detta tolkas som att lärarna behandlar flickor och pojkar lika. Lillängens rektorsenhet säger att alla är medvetna om hur pojkar och flickor bemöts, men att man behöver reflektera över detta gemensamt i större utsträckning.

En ökad fokusering på förebyggande hälsa leder till bättre hälsa och större arbetsglädje.

Det finns en trygghet för både barn och vuxna i att man tydliggjort vart man ska vända sig i olika problemsituationer.

Någon gemensam utbildningsinsats utifrån hälsoenkäten i år 8 har inte gjorts. Detta har av praktiska skäl inte varit möjligt.

Åtgärder för ökad måluppfyllelse

Man behöver fortsätta arbetet med att utveckla kunskaperna kring genusfrågor genom att ta del av varandras kunskaper och genom att använda de genuspedagoger som finns i verksamheten.

Man får även fortsätta ha gemensamma diskussioner om värdegrunden och de gemensamma regler som finns på varje enhet.

Mörmo rektorsenhet 7-9 lyfter vikten av att sträva efter att få till samarbetet med polis och socialtjänst i det drogförebyggande arbetet.

Utveckling, lärande och kunskaper

Mål

Förskolans pedagogiska verksamhet ska genomföras så att den stimulerar och utmanar barnets utveckling och lärande. Skolan är en mötesplats där människor ska växa och utvecklas för att forma morgondagens samhälle. Mötet med skolan leder till att de studerandes tillit till sitt eget lärande och lusten till fortsatt lärande ökar. Barns/elevs lärande och utveckling ska ses som en helhet 1-16 år.

- Genom det förebyggande arbetet inom språk och matematik där pojkar och flickor ges samma möjligheter utifrån individens behov kommer elevernas resultat över tid att förbättras.
- Elevhälsoteamets olika kompetenser är viktiga för tidiga upptäckter av barn/elever i behov av stöd.
- All personal är medveten om lekens grundläggande betydelse för inläring och lusten till fortsatt lärande.
- Alla 4- och 5-åringar språkscreenas.
- Bildningsförvaltningen ska under 2007 fortsätta arbetet med kvalitetssäkring av verksamheten genom att definiera strategiska processer/indikatorer för ökad kvalitet i förskoleklass, grundskola, särskola och skolbarnsomsorg.
- Andelen elever som vid mätning i oktober år 1 kan läsa ska vara 85 %.
- Alla elever ska vid mätning i maj ha nått de kommungemensamma målen i matematik för år 3.
- Andelen elever som år 5 klarar kunskapsmålen i matematik, svenska och engelska ska vid mätning 2007 vara högre än 2005.
- Andelen elever som klarar målen år 5 ska våren 2008 redovisas för samtliga ämnen.
- Elevernas läsintresse ska i samverkan med biblioteket stimuleras genom lässtimulerande insatser för barn/elever i olika åldrar.
- Personalen ska genom utvecklingsarbetet i matematik få fler verktyg för en ökad säkerhet/motivation i arbetet med matematik.
- Alla lärare år 4-6 ska erbjudas utbildning i LexiLäser.

Insatser/åtgärder för att nå målen

Kommunens matematikgrupp färdigställde under året häftet ”Matematik 1-16 år – mål att sträva mot” som delades ut till all personal. Många olika arbeten kring matematik har varit igång under året på alla nivåer, från förskolan till år nio. På flera ställen har dessa arbeten skett gemensamt över åldersgränserna och har även involverat matematiken i andra ämnen, exempelvis idrott.

Indikatorer har tagit fram för en ökad kvalitet i förskoleklass, grundskola, särskola och

skolbarnsomsorg.

Elevhälsoteamet stöttar personalen med utbildning, men även direkt i arbetet med elever och deras föräldrar för att tidigt fånga upp de som är i behov av särskilt stöd. Riktlinjer för elevärendegången finns utarbetade.

Förskola

Matematiken har fått större fokus under året inom förskolan. Personalen har deltagit i kommungemensamma studiedagar i matematik i perspektivet 1-16 år. Personalen har arbetat med att identifiera matematiken i vardagen, att visa att matematik är så mycket mer än bara räkning.

Leken har stor betydelse i förskolan vilket personalen är medveten om och arbetar aktivt för att stimulera. Bland annat genom att skapa miljöer som lockar till lek, samt att barnens intressen får vara med och styra de aktiviteter som genomförs.

Språkutvecklingen hos alla fyra- och femåringar testas enligt TRAS (Tidig Registrering Av barnets Språkutveckling). Språkutvecklingen stimuleras genom rim, ramsor, läsning, ordlekar, drama och sånger. Genom samarbete med biblioteket erbjuder de flesta förskolor föräldrar att låna hem böcker direkt från förskolan.

Personalen på småbarnsavdelningen Lyan på Mörmo förskola har under året gått en utbildning i tecken som stöd.

Skola

Även inom skolan har matematiken haft stor betydelse under året med många olika arbetsformer för att stimulera matteutvecklingen.

Biblioteket besöks regelbundet av klasser för att stimulera läsandet. Flera skolor genomför även olika läsprojekt som läsveckor, läsecirklar och recensioner. Alla enheter lägger ner mycket arbete på att följa upp läsutvecklingen och många har satsat på att köpa in nya skönlitterära böcker. För att stötta elever med läs- och skrivsvårigheter har alla lärare i år 4-6 (cirka 40 personer) fått utbildning i LexiLäser. Det är ett kompensatoriskt arbetssätt med datorn som stöd, för elever med läs- och skrivsvårigheter. Hallersruds skola F-6 och Hammarlundens skola F-9 har ingått i projektet Alla Kan för elever med läs- och skrivsvårigheter. Projektet avslutades under året och ska nu utvärderas.

Arbetet med individuella utvecklingsplaner (IUP) pågår.

Flera arbetslag på Götetorps skola F-6 och Lillängsskolan deltar i SoL-projektet (Skapa och Lära) för att få verktyg för alternativa arbetssätt, där traditionella ämnen blandas med drama, bild och dans.

Skolbarnsomsorg (fritids)

Inom skolbarnsomsorgen bidrar man till att nå kunskapsmålen i svenska och matematik

genom praktiska aktiviteter såsom handarbeten, tävlingar, styrd lek och tärningsspel. Man tränar också på de sociala målen som att visa hänsyn, ta initiativ och kunna lösa konflikter.

Särskolan

De individuella utvecklingsplanerna (IUP) har utvecklats och omfattar nu både kunskapsmål och sociala mål. Strävansmålen kopieras och sätts upp för att bli tydliga och kunna diskuteras dagligen.

Att gå till biblioteket är ett viktigt inslag för att stimulera läsintresset. LexiLäser kan användas för dem som behöver det i sin läs- och skrivträning.

Resultat

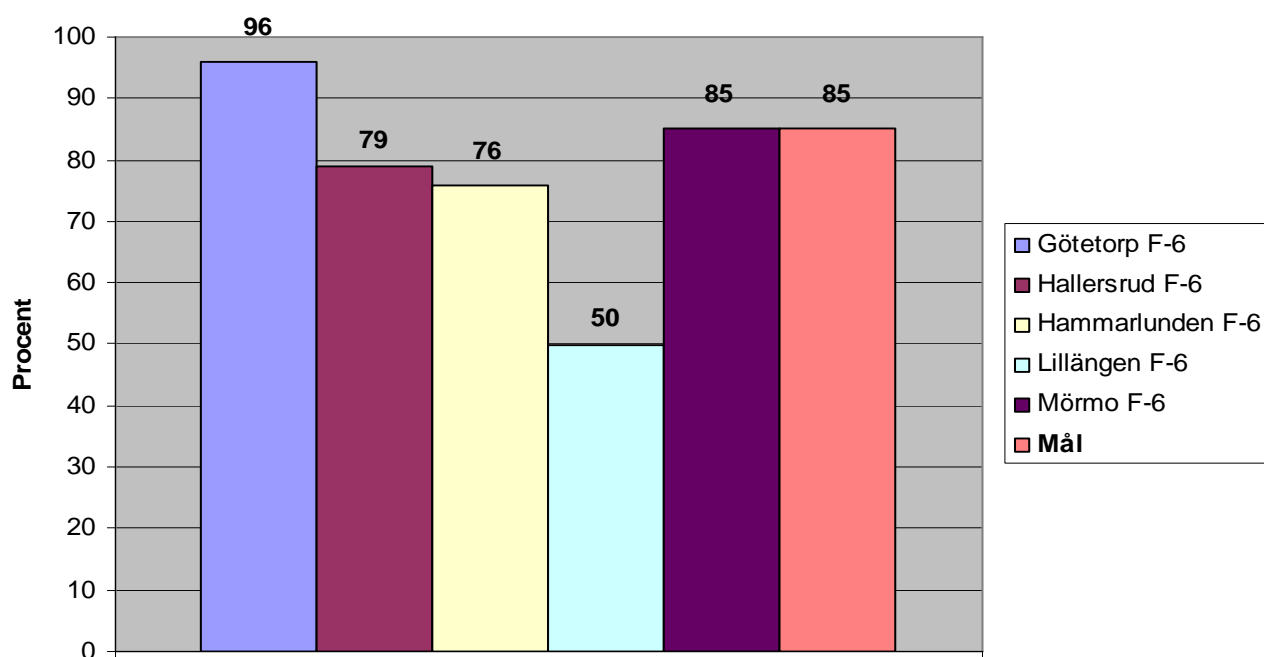
Personalen upplever TRAS som ett bra redskap för att synliggöra språkutvecklingen hos barnen. Ytterligare 31 medarbetare har under året fått utbildning i TRAS, främst inom förskoleklass. Intresset för att läsa har ökat.

Insatserna inom matematiken upplevs som positiva, har ökat medvetenheten och intresset hos både barn och vuxna. Matten är ett naturligt inslag i den dagliga verksamheten.

Medvetenheten om lekens betydelse har bidragit till högre måluppfyllelse i matematik, svenska och engelska.

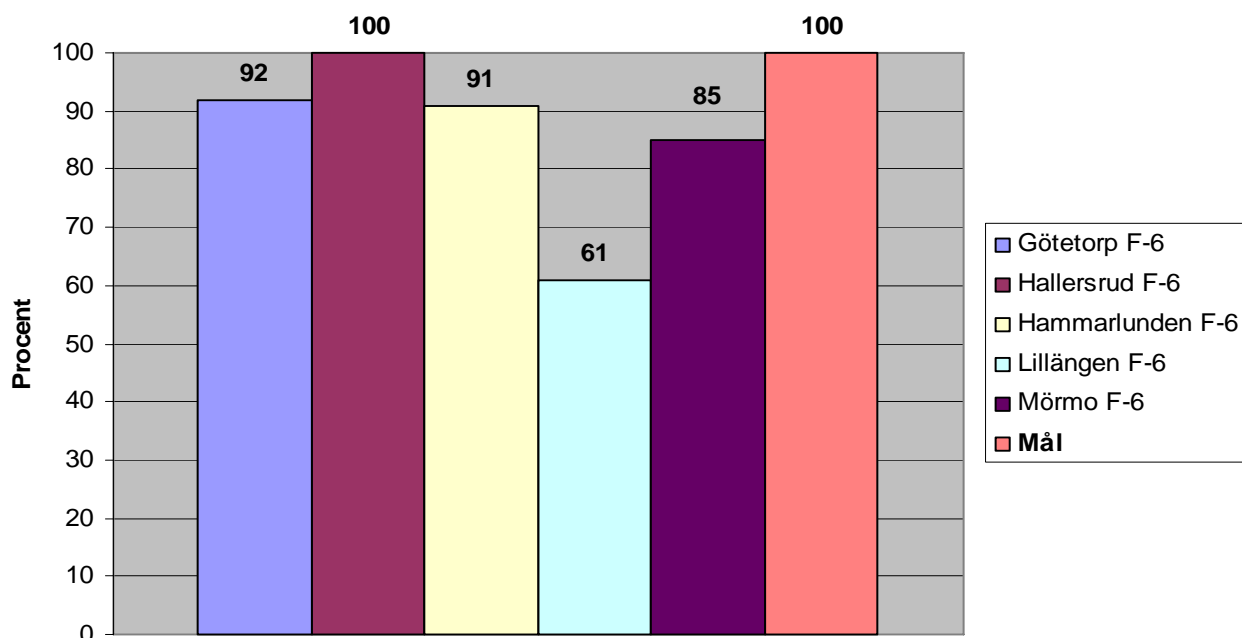
Andelen elever i kommunen som klarar LUS punkt nio i oktober år e1 är 77 procent. Hur detta varierar mellan enheterna visas i diagrammet nedan.

Andel elever som kan läsa oktober år 1 (LUS punkt 9)

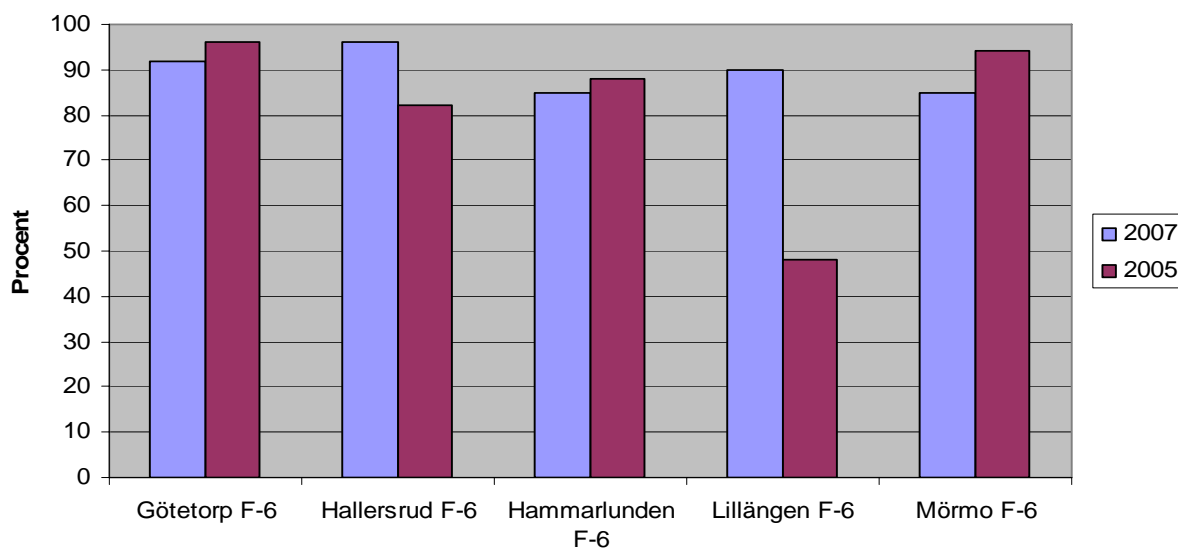
Andelen elever som når kommungemensamma mål i matematik i maj år 3 är 86 procent.
 Variationen mellan enheterna visas i diagrammet nedan.

Andel elever som nått kommungemensamma mål i matematik maj år 3

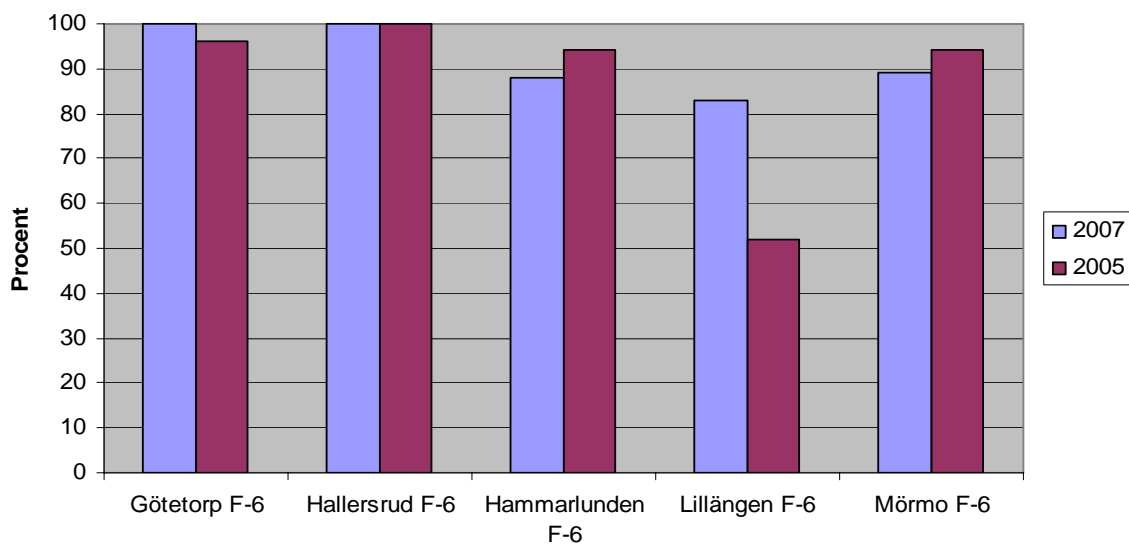
Totalt sett har 87 procent klarat målet i matematik år 5 under 2007. Detta är två procentenheter bättre än 2005.

Andel elever som klarar kunskapsmålen i matematik år 5 - (mål att vara högre vid mätning 2007 än 2005)

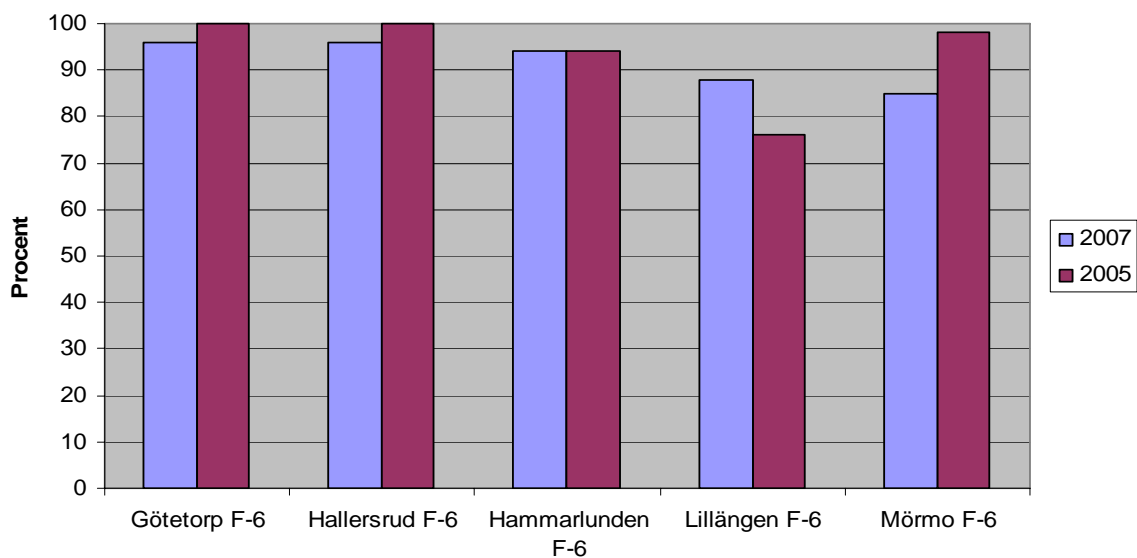
Totalt sett har 90 procent klarat målet i svenska år 5 under 2007. Detta är samma resultat som 2005.

Andel elever som klarar kunskapsmålen i svenska år 5
(mål att vara högre vid mätning 2007 än 2005)

Totalt sett har 91 procent klarat målet i engelska år 5 under 2007. Detta är tre procentenheter lägre än 2005.

Andel elever som når kunskapsmålen i engelska år 5
(mål att vara högre vid mätning 2007 än 2005)

Analys och bedömning av måluppfyllelse

Samtliga enheter bedömer måluppfyllelsen till nivå fyra av fem möjliga. Variationen mellan enheterna är mindre än tidigare vilket är positivt.

Intresset för både matematik och för läsning har ökat. De flesta beskriver det positiva med att arbeta i perspektivet 1-16 år och den helhetsbild som det ger.

På Mörmo rektorsenhet F-6 konstaterar man att det är fler flickor än pojkar som kan läsa i oktober år 1. Av samtliga elever i kommunen kunde 81 procent av flickorna och 75 procent av pojkarna läsa i oktober år 1. På Hammarlundens rektorsenhet F-6 märker man även en stor variation bland arbetslagen, mellan 56 och 96 procent. Kan detta bero på olika metoder och arbetssätt i förskola/förskoleklass eller finns förklaringen i elevstrukturer?

Inom Mörmo rektorsenhet F-6 har man även sett en skillnad i resultat mellan flickor och pojkar, där flickor har högre måluppfyllelse i språk och pojkar högre måluppfyllelse i matematik. De anser att det beror på att flickor redan från tidiga år tränas i språk och kommunikation medan pojkar i lekar och aktiviteter tränar sitt logiska tänkande.

Inom Hammarlundens rektorsenhet 7-9 upplever man att strukturen behöver öka för när åtgärdsprogram skrivs för elever i behov av stöd.

Hur arbetar de skolor som över tid har goda resultat? Hur fortsätter arbetet med läsutveckling efter år 1? Använder vi den senaste forskningen i vårt dagliga arbete?

Åtgärder för ökad måluppfyllelse

Elever i behov av särskilt stöd ska fortsätta prioriteras och man ska fortsätta satsningen på matematik.

Inom Mörmo rektorsenhet F-6 kommer man att arbeta med kompensatorisk pedagogik som gynnar både flickor och pojkar. Detta bör gälla för alla enheter i vår verksamhet. Generellt bör kunskaper om språkutveckling enligt senaste forskning erbjudas, främst till förskolor samt år 4-6.

Förskolorna kommer att fortsätta göra skattningar utifrån framtagna indikatorer för att kvalitetssäkra sitt arbete och öka måluppfyllelsen.

Barns och elevers ansvar och inflytande

Mål

Barnens/elevernas sociala utveckling förutsätter att de allt efter förmåga får ta ansvar för miljön i förskola och skola. Barnens/elevernas behov och intressen bör ligga till grund för utformningen av verksamheten och utbildningen. Demokratiska arbetsformer med ett reellt inflytande gäller.

- Eleverna ska göras medvetna om målen i läroplanen och de nationella kursplanerna.
- Samtliga elever i grundskola och särskola ska ha en individuell utvecklingsplan (IUP).

Insatser/åtgärder för att nå målen

Vid fyra tillfällen under året bjöds elevråden vid kommunens 7-9-skolor in till möte med förvaltningschefen samt de förtroendevalda i bildningsnämndens arbetsutskott för att ha en dialog kring aktuella frågor som rör eleverna.

Förskolan

Inom förskolan utgår man ofta från barnens intresse i temaarbeten. Utifrån den utveckling barnen befinner sig i anpassar man sedan verksamheten.

Genom så kallat bordsvärdssystem eller veckans hjälprepa får barnen delta i de vardagliga sysslorna och känna ansvar och delaktighet.

Diskussioner kring IUP i förskolan har pågått under året och alla barn har en portfolio som visar på deras utveckling. Värdegrundsfrågor är viktiga för att barnen ska ta ansvar för och vara rädda om sig själva och andra.

Hallersruds rektorsenhet arbetar mycket med miljöfrågor där barnen får lära sig om sopsortering och att inte skräpa ner i naturen.

Skolan

Alla elever har en upprättad individuell utvecklingsplan (IUP) som görs gemensamt mellan elev, föräldrar och lärare.

Målen tydliggörs för eleverna på olika sätt och många elever får själva vara med och skriva sina mål. Många synliggör målen genom att hänga upp dem i klassrummet. Lärare och elever omformulerar läroplanernas mål till barnens språk. Inför nya arbetsområden får eleverna vara med och diskutera hur man ska arbeta för att nå målen.

Alla enheter har kontinuerliga klassråd och elevråd. Även matråd och miljöråd förekommer. Eleverna på 7-9-skolorna har fått utbildning i demokratifrågor och demokratiska arbetsformer. Här får eleverna också ta ansvar för inomhusmiljön genom att delta i städning, ta ansvar för cafeterian och hjälpa till i matbESPisningen.

Resultat

Alla elever i grundskolan har en upprättad IUP. Flera enheter har avsatt tid på schemat för eleverna att arbeta med sin IUP. Enheter har också tagit fram ett självskattningsschema för att eleverna ska kunna bedöma sig själva inför utvecklingssamtal då IUP skrivs.

Inom förskolan ser det lite olika ut med de individuella utvecklingsplanerna, några har kommit igång och andra är på väg. Arbetet kring portfolio och TRAS inom förskolan anses ha ökat barnens medvetande om sitt eget lärande.

Analys och bedömning av måluppfyllelse

Alla enheter utom en skattar måluppfyllelsen till nivå tre eller fyra av fem möjliga. Mörmörektorsenhet 7-9 bedömer måluppfyllelsen till fem efter att korrigeringar utifrån Skolverkets granskning gjorts.

Arbetet med IUP har kommit en god bit på vägen, det har börjat bli en naturlig del av verksamheten. Men rutinerna runt planerna kan förbättras. Exempelvis behövs tid för att göra regelbundna återkopplingar till varje elev.

Alla anser att elevernas ökade kunskap om målen ger dem ett bättre inflytande över sitt eget lärande.

Inom Götetorps och Lillängens rektorsenheter, där man arbetat med SoL-projektet, ser man hur eleverna fått en starkare tro på sin kreativa förmåga och har ökat måluppfyllelsen.

Åtgärder för ökad måluppfyllelse

Elevernas kunskaper om mål ska utökas så att de inte bara gäller basämnena. Målen bör fortsätta att anpassas så att de är tydliga för eleverna.

Förskola/skola och hem

Mål

Förskolans arbete med barnen ska ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen. Föräldrarna ska inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan/skolan.

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång ska skapa de bästa förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

- Genom utveckling av Internet ska servicen till brukarna göras mer tillgänglig. Kommunikationen via Internet ska underlätta administrativt och pedagogiskt arbete.
- Från 2007 ska chefer och administrativ personal anse att det interna kommunikationssystemet underlättar arbetet.

Insatser/åtgärder för att nå målen

Under året har användningen av Fronter kommit igång. Som ett administrativt verktyg för personalen har Fronter kommit igång bra. Många använder Fronter för att hämta information både från sin egen enhet men även från bildningsförvaltningen som helhet. Förvaltningschefen började under sommaren med att regelbundet skriva i Fronter om vad som är på gång i verksamheten.

Alla enheter genomför enkäter för att ta reda på vad föräldrarna anser om verksamheten. Förvaltningen har under året tagit fram ett antal gemensamma frågor kring verksamheten som alla enheter ska besvara på hemsidan. Detta för att underlätta för föräldrar att jämföra enheter med varandra och på så sätt underlätta val av enhet.

Förskola

Inom förskolan lägger man stor vikt vid den dagliga kontakten med föräldrar vid lämning och hämtning. De flesta skickar ut nyhetsbrev med aktuella händelser och datum till hemmen. Föräldrarna inbjuds när olika traditioner firas men förskolorna försöker uppmuntra till besök även vid andra tider. Utvecklingssamtal, föräldramöten och enhetsråd är självklart också viktiga mötesplatser.

Inom Mörtvägens rektorsenhet startade man under hösten en Nalleblogg för att informera om sin verksamhet. Här får även övriga anställda i kommunen följa en nalle som är på olika avdelningar varje vecka och vilka aktiviteter han får vara med om där.

Förskoleklass

Mycket engagemang och tid läggs ner på att introducera barn och deras föräldrar till skolan. Kontakter med föräldrarna sker dagligen vid lämning och hämtning. Synpunkter och funderingar kan även tas upp vid föräldramöten. Information går ut via veckobrev men även i samband med utvecklingssamtal.

Skola

Utvecklingssamtal och föräldramöten är viktiga forum för kontakt mellan skola och hem. Vid utvecklingssamtal finns den individuella utvecklingsplanen med som grund. På Hallersruds skola inleder man ofta föräldramöten med en föreläsning som har med verksamheten att göra, exempelvis bjöd man in matematikpedagog Sten Rydh vid ett tillfälle. Föräldrar är alltid välkomna att delta i verksamheten och uppmuntras också till detta. Veckobrev och månadsbrev skickas ut till hemmen. Många har kontaktböcker för kommunikation mellan skola och hem.

På Lillängsskolan arbetar man mycket med att skriva den individuella utvecklingsplanen, för elever som har annat modersmål än svenska, på ett sätt som gör att både eleverna och deras vårdnadshavare förstår.

För barn i behov av särskilt stöd sker regelbundna träffar mellan skola och föräldrar.

Åtgärdsprogram skrivs gemensamt av elev, föräldrar och skola.

På 7-9-skolorna använder man sig av evidensbaserat arbete, Örebro PreventionsProgram (ÖPP), för att informera föräldrar om droger. De organiserar även nattvandringar med föräldrar i samarbete med fritidsgårdarna.

På Mörmoskolan 7-9 har man öppet hus för alla föräldrar en lördag, Mörmodagen, då de kan följa en vanlig skoldag.

Skolbarnsomsorg (fritids)

Inom skolbarnsomsorgen förekommer kontakter med föräldrarna dagligen vid lämning och hämtning.

Resultat

Alla enheter redovisar att de har bra kontakter med föräldrarna och att de upplever att föräldrarna är nöjda med verksamheten. Föräldrarna är engagerade och vid föräldramöten är det god uppslutning.

Alla skolor hade i slutet av året på hemsidan publicerat svaren på de frågor kring verksamheten som gemensamt tagits fram av förvaltningen. Dock hade ingen av förskolorna svarat på frågorna.

De flesta ur personalen fick under året utbildning i Fronter. Några lärare har anammat Fronter även i undervisningen och använder det för information, läxor och uppgifter till eleverna. Det stora flertalet har dock inte kommit så långt ännu.

I slutet av året började föräldrar få tillgång till sina barns klassrum i Fronter, så några arbetslag har börjat lägga ut veckobrev med mera till föräldrarna.

Inom Hammarlundens rektorsenhet 7-9 har man via enkät fått veta att 80 procent av personalen dagligen använder Fronter, 40 procent anser att det underlättar skolarbetet.

I de organiserade nattvandringarna deltog endast cirka 20 procent av föräldrarna.

Analys och bedömning av måluppfyllelse

Enheternas egna bedömningar av måluppfyllelsen varierar mellan tre och fyra på en femgradig skala.

De flesta enheter redovisar att de är nöjda med att kunna lämna och hämta information via Fronter, till exempel styrdokument och blanketter. Dock har inte kontakten mellan skola och hem kommit igång via Fronter i den utsträckning som varit tänkt.

Många enheter har arbetat mycket med att få struktur på sina hemsidor.

Hammarlundens rektorsenhet F-6 lyfter fram elevhälsoteam och specialpedagog som bra förstärkning vid vissa föräldrasamtal.

På Lillängens rektorsenhet ser man vikten av ett gott samarbete mellan personal och föräldrar inom skolbarnsomsorgen. Fritids är den verksamhet som föräldrar kommer i kontakt med mest genom att man lämnar och hämtar där.

Åtgärder för ökad måluppfyllelse

Förvaltningen bör arbeta för att även förskolorna besvarar de gemensamt framtagna frågorna och publicerar dem på hemsidan, för att ge föräldrar ett bättre verktyg för val av enhet.

Vi ska se till att fler föräldrar kommer in i Fronter för att kunna ta del av information om verksamheten. Vi måste stärka personalen i arbetet med Fronter för att skapandet av klassum i Fronter ska komma igång. Skapa kanaler i Fronter både från respektive klassrum till föräldrar, men även från rektor till samtliga föräldrar.

Flera enheter kommer att arbeta ytterligare med att göra sina sidor på webben kända och än mer informativa för allmänheten.

Diskussioner kring bemötande, god kvalitet och tillgänglighet ska fortsätta.

Övergång och samverkan

Mål

Ett förtroendefullt samarbete mellan förskola, förskoleklass, skola och fritidshem ska utvecklas för att stödja och berika barnets/elevens allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Samarbetet ska utgå från de nationella och lokala mål som gäller för respektive verksamhet. Barns/elevens lärande och utveckling ska ses som en helhet 1-16 år. Vid övergången till nya verksamheter ska särskild uppmärksamhet ägnas de barn/elever som är i behov av särskilt stöd.

- Gemensamt utvecklingsarbete inom matematiken ska genomföras i perspektivet 1-16 år.
- Bildningsförvaltningen ansvarar för att arbeta fram vilken dokumentation runt barnet som ska vara obligatorisk och följa barnet från förskolan.
- Skolorna arbetar efter de rutiner som antagits för språkarbetet vid övergångar år 3-4 och 6-7.

Insatser/åtgärder för att nå målen

I kommunen har ett gemensamt måldokument för matematik 1-16 år tagits fram och en central mattegrupp med representanter från varje enhet har bildats. 32 personer har också deltagit i en matematikutbildning som genomförts av RUC (Regionalt Utvecklings-Centrum). Det gör att matteutvecklingen drivs framåt.

Ett dokument som beskriver vilken dokumentation som ska följa eleven från förskoleklass till år 9 har tagits fram.

Förvaltningen har följt upp hur verksamheten arbetar utifrån de rutiner för språkarbetet vid övergångar år 3-4 och 6-7 som antagits.

Förskolan

Rutiner finns upparbetade för övergång mellan förskola och förskoleklass och det samarbetet fungerar bra.

Förskolans personal har deltagit i de gemensamma studiedagar i matematik som varit i perspektivet 1-16 år. Att använda matematiken i vardagen har utvecklats och blivit en naturlig del i verksamheten.

Samarbetet med specialpedagogen har utvecklats, barnkonferenser genomförs regelbundet.

Bland annat har ett program tagits fram kring de barn som har behov av extra stöd.

Förskoleklass

Under senare delen av våren börjar inskolningen från förskola till förskoleklass. Här sker bland annat överlämnandesamtal mellan avlämnande förskollärare eller dagbarnvårdare, föräldrar och mottagande förskollärare.

Blivande klasslärare i år 1 träffar och arbetar regelbundet med förskoleklassen under våren för att lära känna barnen.

Skolan

Skolans personal har deltagit i kommungemensamma studiedagar och utvecklingsarbete i matematik tillsammans med förskolans personal. Skolorna arbetar, utöver den gemensamma utvecklingen, även med egna matematikprojekt. Det är alltifrån matte i skogen till kreativ matematik och laborativ matematik.

Det finns utarbetade rutiner som följs vid övergångar. Vid dessa övergångar ges särskild uppmärksamhet till elever i svårigheter. Alla skolor arbetar även efter de framtagna rutinerna för språkarbetet vid övergångarna år 3-4 och 6-7.

Förskollärarna i förskoleklass och specialpedagogerna har fått utbildning i TRAS (Tidig Registrering Av Språkutvecklingen) för att underlätta övergången mellan förskola och förskoleklass.

I och med att fritidspedagogerna finns med under skoldagen, både i förskoleklass och grundskola, så blir övergången mellan skola och fritids naturlig. Detta förstärks av att lokalerna för skola och fritids ofta är gemensamma. Fadderverksamhet på skolorna gör också att samverkan mellan åldersgrupperna är stor och skapar trygghet för eleverna. Alla skolor har dagar med gemensamma aktiviteter och teman. Det är exempelvis firande av olika traditioner såsom lucia och Valborg, det är idrottsdagar eller hela temaveckor med inriktning på exempelvis matte eller läsning.

På Hammarlundens skola 7-9 deltar elever med idrottsledarskap som tillval på idrottsdagar och tävlingar för de lägre stadierna.

Skolbarnsomsorg (fritids)

Mottagande fritidspedagog har extra tid i förskolan för att lära känna barnen inför skolstarten.

Fritidspedagogerna arbetar även i förskoleklass och grundskola vilket ökar samarbetet och allas kompetenser tas tillvara under den samlade skoldagen.

Särskolan

Vid övergången mellan år 6 och år 7 har grundsärskolan en individuell inskolning som varierar i tid. Personalen träffas vid flera tillfällen och har överlämnandekonferenser. Personalen vid kommunens olika grundsärskolor träffas och diskuterar bland annat integrering och IUP.

Vid övergång till gymnasiet får eleverna möjlighet att prova på verksamheterna utifrån behov innan de börjar. Man utgår från varje elevs möjlighet att delta i grundskoleklassen särskola/grundskola i den dagliga undervisningen.

Inom Hammarlundens rektorsenhet 7-9 samverkan man med församlingshemmet Arken och olika anläggningar i samhället för att på lång sikt sträva efter en personlig utveckling.

Resultat

Förvaltningens uppföljning av hur rutinerna för språkarbetet vid övergångar fungerar visar på stora skillnader i hur de används mellan och inom enheterna.

Förskolan

Barnen besöker sin blivande skola. Barnets föräldrar har samtal med både avlämnande förskollärare och mottagande för att ömsesidigt ge sin bild av barnet.

Det finns olika planer på varje skola för hur övergången till förskoleklass ska se ut. Det gör att personalen blir osäkra på hur situationen ska hanteras. Dock upplever föräldrar och barn att övergången känns trygg.

En kartläggning över barn i behov av stöd har gjorts.

Skolan

Barn och föräldrar upplever övergångarna som trygga och dokumentationen runt eleven ger möjlighet till kontinuitet i utveckling och lärande.

Det gemensamma utvecklingsarbetet i matematik ses som positivt och man märker att samarbetet och erfarenhetsutbytet mellan lärare har ökat. Matematiken har genom detta i större utsträckning även vävts in i andra ämnen, eleverna har upptäckt att det är en del av vardagen.

De gemensamma dagarna på skolorna skapar gemenskap och utbyte mellan klasser.

Att förskollärarna i förskoleklass har fått utbildning i TRAS har underlättat övergången från förskolan.

Övergångar för elever i svårigheter fungerar bra. Övergångar inom enheterna fungerar som regel bra, det är vid övergångar mellan enheter som rutiner kan se olika ut.

Skolbarnsomsorg (fritids)

Genom att fritidspedagogerna finns med även i grundskolan så kan de arbeta vidare i fritidsverksamheten med exempelvis den sociala kompetensen.

Särskolan

Delaktigheten i grundskoleklass medför att eleverna har behållit eller skapat ett umgänge med elever i grundskolan.

Den individuella utvecklingsplanen ger en större helhetssyn och kommer att underlätta om ett byte av skolform skulle bli aktuell.

Analys och bedömning av måluppfyllelse

Samtliga enheter bedömer måluppfyllelsen till fyra på en femgradig skala.

Överlämningarna från förskola till förskoleklass fungerar bra mellan enheter som arbetar mest tillsammans. Föräldrar, barn och personal är nöjda. Men planerna bör göras lika för samtliga skolor. Olika upplevelser upplevs frustrerande för personalen på förskolan som har flera olika skolor att lämna över till.

Kartläggning av barn i behov av särskilt stöd är viktigt och gör att hjälp kan sättas in i ett tidigt skede. Specialpedagogerna kontaktas för barn i behov av särskilt stöd.

Återkopplingen tillbaka till förskolan fungerar inte.

Hammarlundens rektorsenhet F-6 anser att övergången från förskolor, föräldrakooperativ och dagbarnvårdare till förskoleklass kan göras bättre, bland annat saknas ofta en individuell utvecklingsplan. De säger vidare att den elevmapp som följer eleven till år 7 ger en bra översikt över elevens kunskaper i basämnena, men att den bör kompletteras med de övriga ämnena. I detta får de stöd av Hammarlundens rektorsenhet 7-9.

Personal som arbetar över klass- och stadiegränser skapar flexibilitet och samhörighet.

Allas kunskaper inom matematiken har ökat och blivit mer naturlig.

Mål inom sarskolan är väl uppnådda utifrån varje elevs förutsättning. Föräldrar och elever är trygga och väl förberedda vid övergångar. Elever som är integrerade i grundskolan utvecklar ett större självförtroende i sina relationer.

Åtgärder för ökad måluppfyllelse

Bestämma tid för när på hösten som återkopplingen från förskoleklass till förskola ska ske.

Göra en gemensam plan för hur övergång mellan förskola och förskoleklass ska se för alla skolor i kommunen. Hammarlundens rektorsenhet F-6 vill att det även ska gälla för föräldrakooperativ och dagbarnvårdare.

Fler träffar mellan lärare i samband med övergångar, med samma information till alla skolor om vad dessa träffar ska handla om.

Det utvecklingsarbete som påbörjats med specialpedagogen runt barn i behov av stöd ska fortsätta.

Vi bör ha fler gemensamma studiedagar i perspektivet 1-16 år vilket ger en bra förståelse för det mål man jobbar mot, även inom andra ämnen än matematik.

Lillängens rektorsenhet vill att det ska tas fram ett gemensamt mål runt kommunens grundsarskola och träningskola som tydliggör vilken utveckling som ska ske.

Skolan och omvärlden

Mål

Eleverna ska få underlag för att välja fortsatt utbildning. Den obligatoriska skolan ska ha en nära samverkan med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med näringslivet och närsamhället i stort.

- Arbetet ska inriktas på att ge eleverna bättre beslutsgrund inför kommande yrkesval och bidra till att stärka tron på den egna förmågan. I arbetet ska studie- och yrkesvägledarnas kompetens tas tillvara och de otraditionella valen på sikt öka.
- Utifrån den kartläggning och dokumentation som gjordes 2006 ska en plan utarbetas för det fortsatta arbetet med entreprenörskap och entreprenöriellt lärande i perspektivet 1-16 år.
- Motivationsskapande utbildningsinsatser ska erbjudas till personal.

Insatser/åtgärder för att nå målen

Kommunens omvärldsgrupp, med representanter från alla enheter, skapade under året en plan för arbetet med entreprenörskap inom förskola och skola utifrån den kartläggning som gjordes 2006.

Förskolan

Inom förskolan arbetar man med att stärka varje barns självkänsla för att våga. Genom att lyssna och ta tillvara på barnens idéer ger man ytterligare möjligheter för barnen att ta sig an utmaningar och se möjligheter.

Förskolorna går till biblioteket, ser teater och besöker museet. Närmiljön är viktig i den dagliga verksamheten. Dagbarnvårdarna är dagligen på utflykter med barnen över hela Hammarö.

Avdelningar inom Lunna rektorsenhet ordnade en utställning av barnens alster på Hammarö bibliotek.

Ferlins förskola besöker årligen ett äldreboende i kommunen för att sjunga tillsammans med de äldre.

Förskoleklass

Med utgångspunkt i leken tar man tillvara på den kreativitet som skapar lärande. Att ta tillvara på barnens egna idéer stärker tron på deras egen förmåga.

Skolan

Närmiljön är viktig för klasserna både vad gäller undervisning och lek och rörelse.

Vid prao är närmiljö och kontakter viktigt, men elevernas egna förslag och kreativitet uppmuntras och tas tillvara i största möjliga mån.

Skolorna gör besök på bibliotek, museer, teater, affärer, fabriker, kyrkan med mera.

Skolorna bjuder även in föräldrar och kulturarbetare till skolan för att med sina kompetenser föra in omvärlden i skolan.

Inom Mörmo rektorsenhet F-6 diskuteras arbetsmarknaden även ur ett genusperspektiv vid prao i år 5 och 6.

På Hallersruds skola har man samarbetat med kommunens renhållningschef som har besökt skolan och bidragit till skolans miljöarbete.

Många olika projekt genomförs där eleverna får sälja egna alster eller samla in pengar, och där pengarna sedan går till olika former av välgörande ändamål.

Inom Lillängens rektorsområde har man startat en egen omvärldsgrupp med representanter från alla arbetslag som ska träffas två gånger per termin för planering och uppföljning.

Götetorps rektorsenhet har en lokal arbetsplan för det fortsatta arbetet med entreprenörskap och entreprenöriellt lärande.

En väl fungerande SYV-verksamhet finns (Studie- och YrkesVägledare). Inför gymnasievalet får eleverna göra studiebesök på gymnasium och lärarna stöttar och inspirerar eleverna att välja utifrån sina förutsättningar, förmågor och önskemål oavsett kön eller tradition.

På 7-9-skolorna genomförs återkommande entreprenördagar där eleverna får tänka kreativt och utveckla egna idéer. Mörmo rektorsenhet 7-9 pekar på språkundervisningen som en viktig del i att öka förståelsen för övriga världen och förberedelse för en framtida global arbetsmarknad.

Inom Hammarlundens rektorsenhet 7-9 är internationalisering ett mål och där har man under året haft besök av ungdomar från Colombia inom projektet Hej Colombia Hola Sverige. De svenska eleverna har genomfört olika aktiviteter för att kunna finansiera detta utbyte.

På flera enheter har personalen fått delta i en föreläsning angående entreprenöriellt lärande.

Skolbarnsomsorg (fritids)

Skolbarnsomsorgen har många aktiviteter som stimulerar eleverna till problemlösning och kreativt tänkande. Inom Mörmo rektorsenhet F-6 har fritids startat Mörmoskolans schackklubb.

Särskola

Eleverna har praktik på olika arbetsplatser och i olika gymnasieprogram för att öka sin omvärldsuppfattning. De får också information med studiebesök inför gymnasiet.

Lärarna på Hammarlundens rektorsenhet 7-9 har tillsammans med eleverna synliggjort och diskuterat vad som krävs för olika betyg.

Resultat

Förskolan

Barnen är medvetna om närmiljön och dess betydelse. Barnen är kreativa, tror på sin egen förmåga och vågar ta egna initiativ. Personalen får inspiration till att vidareutveckla det kreativa arbetet.

Skolan

Eleverna utvecklar sin kreativa förmåga och omvärldsorientering samt visar nyfikenhet. På Hallersruds skola arbetar man mycket med miljöfrågor och engagerar eleverna, vilket ledde till att man fick kommunens miljöstipendium 2007.

Föreläsning om entreprenörskap gav inspiration men visade också att mycket som man redan arbetar med skapar entreprenörsanda.

Prao är uppskattat bland eleverna och ger en inblick i arbetslivet, liksom de olika studiebesöken som skolorna gör. På Mörmoskolan F-6 märker man att eleverna är intresserade av vad de vill arbeta med och är medvetna om att kvinnor och män finns på olika områden på arbetsmarknaden.

Mörmo rektorsenhet 7-9 konstaterar att andelen flickor som valt teknisk/naturvetenskaplig utbildning på gymnasiet minskat med 14 procent, medan pojkar som valt denna utbildning ökat med 10 procent.

Att intresset för och kunskapen om olika kulturer har ökat efter internationella dagar och utbyte märker man på Hammarlundens rektorsenhet 7-9.

Särskolan

Elevernas val av gymnasielinje har blivit lättare då de haft möjlighet att besöka och praktisera på olika linjer. Det är sällan som elever byter gymnasielinje trots att möjligheten finns.

Analys och bedömning av måluppfyllelse

Måluppfyllelsen bedöms till mellan tre och fyra på en femgradig skala.

Arbetet som redan görs inom förskolan upplevs stämma bra överens med de mål som finns i planen för entreprenörskap som tagits fram. Barn och elever är kreativa, spontana och ser möjligheter vilket är ett gott tecken för att kreativiteten stimuleras. Processen kring entreprenörskap och tankarna kring det är ganska nytt och går att utveckla ytterligare.

På Götetorps och Lillängens rektorsenheter ser man Skapa och lära-projektet som en del i att öka det entreprenöriella tänkandet hos både elever och pedagoger.

Mörmo rektorsenhet 7-9 är förvånade över att en stor andel av de flickor som genomgått särskilda teknikkurser avstått från teknisk/naturvetenskaplig utbildning på gymnasiet.

På Hammarlundens rektorsenhet 7-9 ser man att intresset som finns runt internationella dagar även ger en ökad motivation för språk

Åtgärder för ökad måluppfyllelse

Vi ska fortsätta ta tillvara på barnens egna kreativa idéer.

Mer samarbete över avdelningsgränserna inom förskolan ger ännu större möjlighet att besöka omvärlden. Inom Nolgårds rektorsenhet ska man ta fram ett förslag på samarbete mellan förskola och dagbarnvårdare.

Enheterna ska också fortsätta att göra studiebesök och prao samt bjuda in fler föräldrar att prata om arbetslivet.

På Mörmo rektorsenhet 7-9 kommer man att fortbilda all personal i genusfrågor första halvåret 2008 samt starta ett samarbete med olika föreningar.

Bedömning och betyg

Mål

Vid Hammarö kommuns skolor ska eleverna bedömas på ett likvärdigt sätt. Personalen inom förskola och skola behöver kunskap i bedömning och betyg i perspektivet 1-16 år.

- Personalen ska erbjudas kompetensutveckling inom bedömning/betyg.
- Bildningsförvaltningen följer upp resultaten utifrån gemensamma mätinstrument.

Insatser/åtgärder för att nå målen

Bildningsförvaltningen har haft gemensamma utvecklingsdagar inom betyg och bedömning med hjälp av Didaktikcentrum och Myndigheten för skolutveckling. Från förskolan har endast ett begränsat antal ur personalen deltagit.

Bildningsförvaltningens utvecklingsledare har följt upp resultat utifrån de gemensamma mätinstrumenten.

Förskolan

TRAS (Tidig registrering av barnets språkutveckling) används.

Personalen har fört diskussioner hur man ska använda den individuella utvecklingsplanen i förskolan och även kommunicerat detta med föräldrarna.

På Mörtvägens rektorsenhet har alla avdelningar tillgång till materialet Jag Kan och man skattar också sin verksamhet utifrån BRUK (Bedömning Reflektion Utveckling Kvalitet).

Skolan

De båda 7-9-skolorna har ämnesvisa kontakter för att samverka kring betyg och bedömning. Hammarlundens skola 7-9 uppger att många lärare anser sig blivit bättre på att förklara och tydliggöra läroplanens mål för eleverna, framförallt strävansmålen.

För att nå de kommungemensamma målen har de på Hallersruds skola F-6 två pedagoger knutna till varje klass som kan rikta insatserna efter behov.

Många arbetar med att utveckla användandet av individuella utvecklingsplaner.

Särskolan

Särskolan har under året börjat använda den IUP (Individuell utvecklingsplan) som även finns i grundskolan och omfattar både kunskapsmål och sociala mål. Målen tydliggörs för eleverna. Personalen har deltagit i föreläsningar om betyg och bedömning.

Resultat

Förskolan

De föräldrar som vill upprättar tillsammans med personalen en IUP för sitt barn. Personalen upplever diskussioner och erfarenhetsutbyte med kollegor som positivt och givande.

Skolan

Mycket arbete läggs på att tydliggöra målen för eleverna.

Det är ett bra samarbete mellan lärare på 7-9-skolorna för en likvärdig betygssättning, både inom och mellan arbetslagen. Lärarna har blivit mer insatta i betyg och bedömning och är mer medvetna om att använda olika typer av mätinstrument för att tillgodose olika elevers särskilda behov.

Särskolan

Målen som eleverna ska ha uppnått utifrån sina förutsättningar påvisas mer för eleverna i samband med det dagliga arbetet.

Analys och bedömning av måluppfyllelse

Måluppfyllelsen bedöms till mellan tre och fyra på en femgradig skala.

Förskolorna tycker det är viktigt att de inte är barnen som ska uppfylla något mål eller betygsättas, utan verksamheten.

De gemensamma mätinstrumenten underlättar att göra en likvärdig bedömning av elevernas prestationer.

Ämneskonferenserna mellan de båda 7-9-skolorna är bra som grund för en likvärdig bedömning på skolorna.

Åtgärder för ökad måluppfyllelse

Ha fortlöpande utbildningar i TRAS.

Fortsätta arbetet med betyg och bedömning inom alla ämnen och arbeta mer målinriktat tillsammans med eleverna. Bli ännu bättre på att göra målen tydliga för eleverna.

Utökat samarbete mellan 7-9-skolorna för att garantera likvärdighet gällande betyg och bedömning.

Öka kompetensen dels inom kommunen men också arbeta utifrån de nya direktiv som kommer kring ämnesprov och mål för år 3 samt skriftliga omdömen i samtliga ämnen från år 1.

Uppföljning och utvärdering

Mål

Bildningsförvaltningen följer upp olika resultat samtliga år i grundskolan och sarskolan. Vissa resultat redovisas till bildningsnämnden, övriga används för fortsatt utvecklingsarbete. Likabehandlingsplanen utvärderas.

Insatser/åtgärder

Förvaltningen har under året följt upp alla de gemensamma dokument som rektorsgruppen antagit.

Alla enheter har under året arbetat med de synpunkter och förbättringsområden som Skolverket kom fram till vid sin granskning.

Kvalitetsredovisning ses av många som ett levande dokument som används under året.

Ingen kommunövergripande enkät har gått ut under 2007, men de flesta enheter har gjort egna enkäter till både elever och föräldrar.

Inför personalens planeringsdagar går man igenom rutiner och arbetsplaner och utvärderar dessa.

Likabehandlingsplanen ses över årligen och delges alla nya medarbetare. En rektor har fått i uppdrag att följa upp så att Likabehandlingsplanerna följer lagen.

En handlingsplan när barn misstänks fara illa har tagits fram gemensamt inom bildningsförvaltningen och i samverkan med socialförvaltningen.

Utvecklingssamtal sker på alla enheter mellan elever, föräldrar och personal.

Förskolan

Personalen inom förskolan har under året arbetat med självskattning på en rad olika områden, exempelvis jämställdhet, lekens betydelse och samspel med föräldrarna.

Skolan

Uppföljning av elevernas arbete sker kontinuerligt genom veckovisa uppföljningar, diagnoser och prov.

MåBra-enkäter och trivselenkäter delas ut till eleverna varje år för att se hur eleverna mår.

Inom Mörmo rektorsenhet 7-9 har man följt upp och utvärderat hur eleverna upplevt sin egen tid utifrån det timplanefria arbetet. Resultatet visar att eleverna i stort är mycket nöjda.

På Mörmo rektorsenhet F-6 träffar specialpedagogen alla arbetslag en gång per månad för att diskutera hur man ska arbeta för att elever i svårigheter, elever med funktionshinder och elever med annat modersmål än svenska ska nå målen.

Klassråd och enhetsråd följer kontinuerligt upp arbetsmiljön på skolorna.

Särskolan

Uppföljningar görs genom kontinuerliga samtal med elever och föräldrar, både enskilt och i grupp. Diskussioner kring värdegrundsfrågor är ständigt återkommande och likabehandlingsplanen presenteras vid höstterminens start för både elever och föräldrar.

Åtgärder för förbättringar

Fortsätta att utvärdera och reflektera över utfört resultat av verksamheten vid planeringsdagar. Resultatet av kvalitetsredovisningen utgör en grund för fortsatt utveckling.

Genomföra diagnoser i svenska, matematik och engelska tidigt år 7 för att kunna återkoppla till tidigare stadium och på så sätt kunna kartlägga och identifiera elever i behov av stöd och skapa åtgärdsprogram.

Detta ska förskola och skola arbeta med under 2008

Utifrån enheternas kvalitetsredovisningar och bildningsförvaltningens uppföljningar fortsätter det gemensamma utvecklingsarbetet inom matematik, genus och värdegrundsarbete, samt bedömning och betyg. I arbetet med bedömning och betyg ingår också elevinflytande, arbete med individuella utvecklingsplaner och konkretisering av läroplanens mål. Allt det gemensamma utvecklingsarbetet sker i perspektivet 1-16 år.

Som ett led i den fortsatta utvecklingen ska förvaltningen initiera och organisera dagar för erfarenhetslärande, i form av workshops och utställningar, för att sprida kunskaper mellan enheter och visa på det goda arbetet som sker.

Vi kommer också att satsa på arbete runt miljö och hälsa för att öka elevernas medvetenhet. För att ytterligare öka kvaliteten i förskolan deltar också cirka 20 medarbetare i utbildning som anordnas av RUC i småbarnspedagogik.

Utifrån förvaltningens uppföljningar kommer även språkarbetet att lyftas och insatser erbjudas till förskola och år 4-6.

Ett övergripande arbete för en förskola och skola för alla barn och elever ska genomföras. Arbetet ska utmynna i en plan för utveckling av sarskolan i en inkluderande skola.

Förutom detta övergripande arbete kommer varje enhet att fortsätta sitt utvecklingsarbete utifrån uppsatta mål.

Hammarö 2008-04-30

Katarina Adolfson
Informatör

Lena Edwinson
Utvecklingsledare